

Dokument nr. 8:71

(2001-2002)

Forslag fra stortingsrepresentantene Øystein Hedstrøm og Lodve Solholm om salg av statlige eierandeler i Statskog SF

Til Stortinget

Bakgrunn

Forslagsstillerne fremmer med dette forslag om at staten selger utvalgte deler av virksomhetene som i dag sorterer under Statskog SF. Etter forslagsstillerens mening vil statlig nedsalg bidra til en styrking av den private eiendomsretten i landet. En opphopning av eiendom på statlige hender kan lede til at private grunneiere blir forhindret fra å utvikle seg og ekspandere innenfor denne sektoren. Større privat eierskap vil kunne føre til økt vekst i de områder av landet hvor disse eiendommene er lokalisert.

Historikk

Statskog SF har tradisjoner tilbake til forrige århundre. Statens skovvesen ble opprettet i 1860 for å holde tilsyn med statens eiendommer. Frem til 1957 lå forvaltningen av statens grunn som en egen avdeling under Landbruksdepartementet. Da ble Direktoratet for Statens Skoger (DSS) opprettet. DSS hadde økonomisk drift som et av hovedformålene, og besto som frittstående direktorat frem til 1993. 1. januar 1993 ble Statskog SF opprettet for å drive og utvikle eiendommene og naturressursene på vegne av staten.

Statskogs organisering i dag

Organisering

Etter forslagsstillernes oppfatning har Statskog i dag utviklet seg til å bli et konglomerat av selskaper. Selskapets formål er å

«selv, gjennom deltakelse eller i samarbeid med andre, å forvalte, drive og utvikle statlige skog- og fjelleiendommer med tilhørende ressurser og annen naturlig tilgrensende virksomhet. Eiendommene skal drives effektivt med sikte på å oppnå et tilfredsstillende økonomisk resultat. Det skal drives et aktivt naturnvern og tas hensyn til friluftslivet. Ressursene skal utnyttet balansert, og fornybare ressurser skal tas vare på og utvikles videre.»

Statskog er i dag landets største grunneier og landets største skogeier. Eiendommene omfatter ca. 1/3 av Norges totalareal. Skogsdrift og eiendomsforvaltning er i dag bærebjelkene i konsernets virksomhet. Tjenesteyting og foredlingsvirksomhet er økende, og bidrar til å føre konsernet lengre frem i verdikjeden. Statskog er organisert etter en konsernmodell med fire forskjellige hovedvirksomhetsområder: grunneierseksjonen, skogseksjonen, tjenesteseksjonen og energi- og miljøseksjonen. De forskjellige datterselskapene er lokalisert under den seksjonen hvor det er mest nærliggende at de bør ligge. Ifølge konsernstrategien for 2000-2003 kan Statskogs kjernevirksomheter defineres på følgende måte:

- Profesjonell grunneier, som omfatter eiendoms- og rettighetssikring, profilering av Statskogs rolle og policy som grunneier, ivaretagelse av allmennhetens interesser, forvaltning av grunn- og naturressurser og miljøsikring av Statskogs ressurser.
- Kommersiell utnyttelse av skogressurser, som omfatter forvaltning, drift og salg av tømmer fra egne og andres skogarealer.
- Salg av tjenester, som omfatter salg av tjenester til offentlig og privat sektor, eiendomsutvikling og eiendomsforvaltning og salg av tjenester innen friluftsliv, jakt, fiske og utmarksforvaltning.
- Kommersiell utnyttelse av naturressursene naturstein og mineraler, vannkraft og bioenergi.

Statskog har som mål å få en betydelig vekst i de forretningsområder som sorterer under selskapet. Statskog vil engasjere seg innen forretningsområder der selskapet kan bli ledende i nasjonal sammenheng. Selskapet vil aktivt søke allianser med andre for å nå sine mål. Etter forslagsstillernes oppfatning er det uheldig at Statskog har denne vekstfilosofien. Staten som eier må ikke være med på å bidra til at staten vokser på bekostning av privat eierskap.

Morselskapet Statskog SF omfatter den linjestyr-

te delen av organisasjonen, herunder grunneierfunksjonen med tilhørende distrikter og avdelinger. Grunneierfunksjonen er organisert i 6 distrikter og har 32 lokalkontorer spredt over hele landet. Statskog konsern omfatter morselskapet Statskog SF og datterselskapene. Datterselskapene er organisert som hel- eller deleide aksjeselskaper og er i dag engasjert på en rekke forskjellige forretningsområder i tillegg til kjernevirksomheten, som er skogsdrift. Blant de heleide datterselskapene finner vi bl.a.:

- *Statskog kontraktsservice* som er tillagt ansvar for drift av festekontraktene tilhørende Statskog SF i Sør- og Midt-Norge. Enhetens hovedoppgaver er overføring av festerett, regulering og innkreving av festeavgifter, innløsning av festegrunn og ajourhold/endring av etablerte festekontrakter.
- *Terra Eiendomsutvikling AS* som har hovedansvaret for all eiendomsutvikling i Statskogkonsernet i Sør-Norge. Selskapet skal utvikle, markedsføre og omsette arealer til fritids-, bolig- og næringsformål.
- *Statskog Naturstein AS* som bl.a. tar ut og omsetter blokker av granitt og marmor. Selskapet vil fremover i større grad satse på industrimineraler som forretningsområde.

I tillegg er Statskog delaksjonær i følgende selskaper:

- *Bio Varmer AS* (20 pst.) som har som formål å innføre bioenergi i det norske varmemarkedet på forretningsmessig grunnlag. Selskapet har som formål å bli en ledende aktør i denne delen av det norske energimarkedet.
- *Prevista AS* (35 pst.) er landets største planleggings- og rådgivningsselskap innen skogbruk og arealplanlegging. Selskapet spesialiserte seg på å fremskaffe og tilrettelegge beslutningsgrunnlag til aktører som arbeider med alt fra bruk og kommersiell utnyttelse til vern av naturressurser.
- *Statsskog Borregaard Skogsdrift AS* (50 pst.) er driftsselskapet som står for i hovedsak all forretningsmessig skogsdrift.
- *NOAH* (5 pst.) som er Norges største behandler av spesialavfall.

Statskog satser også på utbygging av *vannkraft*. Statskog eier en lang rekke mindre vassdrag som med dagens teknologi kan være lønnsomme og miljømessig forsvarlige å bygge ut. Statskog ønsker å delta i utbygging av vannkraft som gir rettighetshaver større utbytte enn kun å avhende fallrettighetene til eksterne utbyggere. Statskog er også en betydelig aktør innen *utleie av hytter, jakt og fiske*.

Økonomi

Statskogs økonomi må betegnes som god. Selskapet har de senere år hatt en positiv resultatutvikling. I

2000 hadde selskapet en omsetning på 221,5 mill. kroner og et driftsresultat på 11,4 mill. kroner. Egenkapitalen var på ca. 200 mill. kroner. Dette er bokførte verdier, og de reelle verdiene må antas å ligge vesentlig høyere.

Salg av statlige eierandeler

Det er forslagsstillernes oppfatning at fast eiendom fortrinnsvis bør forvaltes av private grunneiere og ikke av statlige eller andre offentlige organer. Særlig er dette uheldig på områder der Statskog som forretningsaktør konkurrerer med private aktører, og ofte med ulike rammebetingelser. Et eksempel på dette er at Statskog er fritatt for moms på salg av jakt på sine eiendommer, mens private grunneiere er underlagt full moms. På denne måten blir den private verdiskapingen foretrekket til fordel for staten. Dette er en konkurransevridning som ikke er akseptabel. Med denne bakgrunn mener forslagsstillerne det derfor er uheldig at staten, gjennom Statskog, står som eier av ca 1/3 av Norges totalareal. Det meste av dette er arealer og eiendommer som like gjerne kan eies og forvaltes av lokale grunneiere. Dette gjelder særlig de produktive skogarealene. På denne måten kan ressursene være med på å bidra til å sikre bevaring av bosetting i distriktene gjennom muligheter for økt sysselsetting og styrking av næringsgrunnlaget for innbyggerne. Utmarksressursene, som skog, fjell, fiske og jakt, er blant de viktigste ressursene for potensiell næringsutvikling i distriktene. Innbyggerne i mange av disse områdene har også meget høy kompetanse når det gjelder å forvalte denne typen ressurser. Videre er det et stort behov for å styrke næringsgrunnlaget i norsk landbruk, og en fordeling av statens arealer kan være et viktig virkemiddel i så måte. Det vil kunne være med på å skape større og mer robuste enheter, som igjen har kapasitet og vilje til å utvikle ressursene på best mulig måte. Derfor er det lite ønskelig at staten legger sin hånd over et så betydelig areal.

Fremover vil antakeligvis tøffere økonomiske vilkår innenfor landbruk og skogbruk gjøre hverdagen vanskeligere for mange bønder og skogbrukere. Resultatet av dette vil være større utflytting fra distriktene og mindre vekst i disse områdene. Det må derfor være i statlige myndigheters interesse å føre en politikk som bidrar til å sikre distriktenes livsgrunnlag, samt å legge til rette for økt vekst i disse områdene. Et viktig virkemiddel i denne sammenheng vil være at statlige myndigheter legger opp til at lokalbefolkningen får forvalte de ressursene som finnes lokalt for derved å bidra til at deres egen fremtid og eget næringsgrunnlag sikres. Skogbruk, hytteutleie, salg av fiskekort, utleie av jaktrettigheter, arrangementer og utnyttelse av sand-, stein- og grusforekomster vil være viktige forretningsområder som kan bidra til økt vekst i mange lo-

kalsamfunn. Staten bør ikke engasjere seg som aktiv deltaker innenfor disse områdene, men overlate forvaltningen av disse ressursene til private grunneiere. Jakt, fiske og hytteutleie er i dag, og bør fremover fortsatt bli en vekstnæring i distriktene, både med tanke på det lokale, nasjonale og internasjonale markedet.

Det kan tenkes flere aktuelle modeller for gjennomføringen av nedsalget av Statskog i offentlig regi. Forsalgsstillerne mener at i første rekke bør utvalgte deler av Statskogs produktive skogarealer legges ut for salg til høystbydende blant interesserte private grunneiere. Denne løsningen vil kunne bidra til at lokale private grunneiere, som bønder og skogeiere, vil kunne komme på banen og få tilslag på eiendommer som ligger strategisk til i forhold til deres eksisterende eiendommer. Da vil staten kunne bidra til å styrke disse grunneiernes næringsgrunnlag. Arealene selges høystbydende i parseller av en slik størrelse at det gir lokale grunneiere muligheter for å delta i budgivningen. Annonsering av salget bør først og fremst skje i lokalpressen i de områdene hvor eiendommene ligger.

I de områdene som vil bli berørt av Samerettsutvalgets arbeid bør en på nåværende tidspunkt avvente et eventuelt salg. Det er fremdeles mange usikkerheter knyttet til rettighetene i disse områdene. Det samme gjelder de av Statskogs arealer som er statsallmenninger. På disse arealene er det i mange tilfeller knyttet sterke lokale bruksrettigheter av ulike slag (f.eks. beiteretter, rett til ved, fiske osv.). Disse arealene vil derfor kreve en grundigere juridisk vurdering i forhold til bruksrettene og de bruksberettigede før et eventuelt salg.

I tillegg til et ordinært salg bør det i denne prosessen vurderes om deler av de produktive skogarealene kan benyttes som makeskiftearealer i forbindelse med barskogvernprosessen. Dette vil være et viktig virkemiddel, og et konfliktdempende tiltak, for å kunne gjennomføre barskogvernet så smertefritt som mulig. Det er også en enkel modell for å få statens arealer over på private hender.

Av de andre delene av Statskogs virksomheter bør de heleide selskapene omgjøres til aksjeselskaper og selges ut til aktuelle interessenter. Det samme gjelder Statskogs andeler i de selskapene der de er delaksjonærer. Forslagsstillerne er av den oppfatning at det er ønskelig at det er lokalbefolkningen som må få utnytte de lokale naturressursene på en slik måte at det skaper vekst og sysselsetting i lokalmiljøene. På

denne måten kan staten frigjøre store mengder kapital som kan plasseres i fond eller kanaliseres inn i andre områder av statens virksomhet. Hvordan midlene skal plasseres kan Regjeringen komme tilbake til Stortinget med som egen sak på et senere tidspunkt.

Forholdet til allemannsretten

Statlig eierskap i utmarkseiendommer har ofte vært begrunnet i at offentligheten må sikres tilgang til skogs- og fjellområder, samt sikres mulighet til å delta i jakt og fiske. Dette er gode prinsipper, men det er ikke grunnlag for å argumentere for statlig eierskap av disse eiendommene. I norsk rett har allemannsretten lange tradisjoner, og den gjelder alle utmarkseiendommer, offentlige som private. Allmennheten har fra gammelt av hatt rettigheter på annenmanns eiendom, som for eksempel rett til å ferdes til fots i utmark, rett til å ferdes over dyrket mark i vinterhalvåret, rett til å ferdes i vassdrag og rett til å plukke ville bær og blomster. Disse rettigheter er i dag først og fremst regulert i friluftsloven av 28.juni 1957 nr. 16. Andre rettigheter er sikret i vassdragslovens § 65, jf. § 12. Straffeansvar for overtredelse er bl.a. regulert i straffeloven §400. Som dette viser er allmennhetens rett til å ferdes i utmark godt sikret i lovverket, og offentlig eierskap kan derfor ikke anføres som noe argument for å sikre dette. En allemannsrett må sikres gjennom lovgivning og ikke gjennom offentlig eierskap.

Konklusjon

Som vist i dette dokumentet, er det etter forslagsstillerens oppfatning, mange hensyn som taler for at staten må selge seg ned i virksomheter som i dag sorterer under Statskog. Stortinget må derfor be Regjeringen om å igangsette dette arbeidet så snart som mulig, slik at private grunneiere kan overta driften og eierskapet av disse eiendommene.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber Regjeringen legge til rette for og fremme forslag om salg av utvalgte deler av Statskog SFs produktive skogseiendommer i tråd med intensjonene i forslaget innen 1.januar 2004.

18. februar 2002